

J. L. Fischer

Osamělý balvan

(Zrcadlo doby. Abeceda skoro filosofická, 1932)

Tak se někdy za soumraku rýsuje ostře na obzoru, vysoko se tyčí nad své okolí a jako by je zaléhal svým stínem.

Stejně Masaryk.

Promyslíl a pokusil se formulovat názorový problém své doby.

Promyslíl a pokusil se formulovat poslání svého národa.

Promyslíl a pokusil se formulovat poslání státu, o jehož znovuzrození se zasloužil nade všechny ostatní.

Jedním slovem: promyslíl, pokusil se formulovat a uvést v čin náš národní program po všech jeho stránkách.

A nikdo po něm.

Proto zde ční dnes jako balvan, který se mnohdy neubrání smutku ze své samoty.

Snad všechny jeho formulace lze uvést v pochybnost, snad všechny podrobit kritice, snad proti všem stavět nové.

Ba více ještě: povinná (či samozřejmá spíš) úcta k jeho dílu žádala, aby o toto vše byl učiněn alespoň pokus: cizí práci nikdy nelze přijmout trpně, pohodlně, bez kritiky. Odkaz sebezvácnejší nikdy beze změny: čím větší odkaz, tím k větší práci zavazuje.

Nás nezavázal.

(A odtud i smutek, který z toho balvanu padá také na jiné.)

Velké osobnosti jsou dary národům a na národech je, aby si je zasloužily. Aby se alespoň pokusily o to. I národy mají povinnosti vůči svým velkým osobnostem.

Pouhá vděčnost není dávno celou povinností. Spíše samozřejmostí, o níž se stydíme nahlas a veřejně mluvit. A činíme-li tak přece, pak prostě a nejprostěji.

Než pouhá vděčnost – znovu opakováno – není celou povinností. Ani vůči Masarykovi.

Je jí teprve práce usilující o to, aby se stala hodnou toho, kdo zavázal, zavazuje k ní.

Tuto povinnost, povinnost vůči Masarykovi, jsme doposud téměř opominuli plnit.

Spokojili jsme se tím, že jsme jej ponechali jako velký a přísný balvan v našem národním životě, osamělý a smutný balvan, vysoko se tyčící nad svým okolím a jako by je zaléhající svým stínem.